

Warszawa, 10-10-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

XI.815.45.2024.DB

Pan

Maciej Świrski

**Przewodniczący Krajowej Rady
Radiofonii i Telewizji**

ePUAP

Szanowny Panie Przewodniczący!

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał do wiadomości pismo z 18 września 2024 r., skierowane do Pana Przewodniczącego przez przedstawicieli Polskiego Związku Głuchych, dotyczące braku dostępności kluczowych komunikatów rządowych, samorządowych i służb ratunkowych wydawanych w związku z powodzią.

We wskazanym piśmie podniesiono, że w kontekście sytuacji kryzysowej w południowo-zachodniej części Polski oraz ogłoszenia na tym terenie stanu klęski żywiołowej, w mediach publikowanych jest wiele komunikatów o charakterze nadzwyczajnym. W praktyce informacje o zagrożeniach często są przekazywane wyłącznie w formie dźwiękowej, co uniemożliwia osobom Głuchym zrozumienie bieżącej sytuacji oraz podjęcie działań.

W korespondencji udostępnionej Rzecznikowi argumentowano, że szybkie i skuteczne informowanie obywateli o zagrożeniach oraz konieczności ewakuacji jest istotne, a pełny dostęp do informacji dla wszystkich obywateli (w tym osób Głuchych) – kluczowy.

Należy wskazać, że zgodnie z art. 11 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych¹, władze publiczne zobowiązane są do podjęcia wszelkich niezbędnych środków w celu zapewnienia ochrony i bezpieczeństwa osób z niepełnosprawnościami w sytuacjach zagrożenia, m.in. w przypadku klęsk żywiołowych. Potrzebę uwzględnienia osobnych procedur ewakuacji w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami dostrzegł również Komitet ds. praw osób niepełnosprawnych, który w Komentarzu ogólnym nr 5 do Konwencji na temat niezależnego życia i bycia częścią społeczności wskazał, że państwa-strony muszą uwzględnić zobowiązanie do świadczenia usług wsparcia na rzecz osób niepełnosprawnych we wszelkich działaniach z dziedziny zarządzania ryzykiem katastrofy oraz zagwarantować, że te osoby nie będą pozostawione na miejscu wydarzeń bądź zapomniane².

Istotne jest również wyciągnięcie wniosków z sytuacji panującej podczas pandemii COVID-19. Rzecznik Praw Obywatelskich wielokrotnie podkreślał, że informacje o zagrożeniu przekazywane w telewizji i radiu nie zawsze były w pełni dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Grupą szczególnie zagrożoną brakiem dostępu do zrozumiałej informacji były także wtedy osoby Głuche – informacje nie były bowiem często tłumaczone na polski język migowy i opatrywane napisanymi, a w przypadkach, kiedy tłumaczenie było realizowane, wizerunek tłumacza był zbyt mały lub zasłaniany np. tzw. paskami informacyjnymi.

Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywał również na potrzebę wdrożenia obowiązków w zakresie dostępności audiowizualnych usług medialnych w sytuacjach

¹ Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzona w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 1169, ze zm.; dalej: „Konwencja”)

² Komentarz generalny nr 5 dotyczący art. 19 Konwencji, pkt 79, dostępny w wersji elektronicznej pod adresem: <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no5-article-19-right-live> [dostęp: 2 października 2024 r.].

nadzwyczajnych³. Zgodnie z art. 7 ust. 5 dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych⁴, informacje o charakterze nadzwyczajnym, w tym publiczne komunikaty i ogłoszenia w sytuacji klęski żywiołowej, podawane do wiadomości publicznej za pomocą audiowizualnych usług medialnych mają być przekazywane w sposób dostępny dla osób z niepełnosprawnościami. Wskazany przepis został implementowany poprzez dodanie ust. 1a do art. 18a ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1722, ze zm.; dalej: „u.r.t.”), który stanowi, że nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewnienia, aby informacje o charakterze nadzwyczajnym, w tym publiczne komunikaty i ogłoszenia w sytuacji klęski żywiołowej, były rozpowszechniane wraz z udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami, chyba że ich rozpowszechnienie wraz z tymi udogodnieniami byłoby niemożliwe. Jak wynika z wniosków kierowanych do Rzecznika, obowiązek zapewnienia dostępności wskazanych komunikatów w praktyce nie jest realizowany w pełni poprzez brak opatrywania ich tłumaczeniem na polski język migowy lub napisami.

W mojej opinii, wraz ze skutecznym wdrożeniem obowiązujących przepisów należy również podjąć działania w celu opracowania szczegółowego standardu komunikatów dotyczących sytuacji kryzysowych, uwzględniających potrzeby osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności. Należy też zwrócić uwagę na ich treść, uwzględniając potrzeby osób z niepełnosprawnością intelektualną. Przekaz powinien być skonstruowany zgodnie z zasadami języka prostego do czytania i zrozumienia, by był zrozumiały i dostępny dla jak najszerszego grona odbiorców.

³ Zob. wystąpienie RPO do Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z 29 grudnia 2020 r. (znak: XI.812.10.2020.MW), dostępne w wersji elektronicznej pod adresem: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/jak-zapewnic-gluchym-dostep-do-waznych-informacji-i-programow-uwagi-rpo-do-rzadowego-projektu-dyrektywa-ue> [dostęp: 2 października 2024 r.].

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1808 z dnia 14 listopada 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2010/13/UE w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (dyrektywa o audiowizualnych usługach medialnych) ze względu na zmianę sytuacji na rynku (Dz. U. UE. L. z 2018 r. Nr 303, str. 69).

Odnotowałem również, że 19 września 2024 r. na stronie internetowej KRRiT pojawił się komunikat⁵, w którym przypomniał Pan Przewodniczący o obowiązku wynikającym z u.r.t., dotyczącym zapewnienia dostępu do informacji dla osób z niepełnosprawnościami, w tym w szczególności osób Głuchych. W związku z tym serdecznie dziękuję za szybką reakcję na uwagi zgłaszane przez organizacje pozarządowe w tym obszarze.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1264), zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o poinformowanie, w jaki sposób realizowany jest przepis art. 18a ust. 1a u.r.t. w kontekście nadawania komunikatów i ogłoszeń w sytuacjach klęski żywiołowej i innych sytuacji kryzysowych w sposób dostępny dla osób z niepełnosprawnościami (w tym osób Głuchych) oraz czy Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji monitorowała zmiany w sposobie działania nadawców w związku z opublikowaniem wskazanego wyżej komunikatu. Będę również zobowiązany za ustosunkowanie się do postulatu opracowania standardu komunikatów dotyczących sytuacji kryzysowych, uwzględniających potrzeby osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności.

Łączę wyrazy szacunku

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/

⁵ Komunikat dostępny pod adresem: <https://www.gov.pl/web/krrit/komunikat-przewodniczacego-krrit-do-nadawcow-telewizyjnych-w-sprawie-dostepu-do-informacji-dla-osob-z-niepelnosprawnościami> [dostęp: 2 października 2024 r.].